

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยมีภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพบุรุษได้มอบไว้ให้เป็นมรดกสืบทอดมาจนทุกวันนี้ ทำให้ประเทศไทย มีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้อย่างเด่นชัด เอกลักษณ์ของ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดำรงมาเป็นแบบแผนการปฏิบัติและการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด ต่าง ๆ ของคนในสังคมที่ต้องรักษาไว้ให้คงอยู่คู่ชาติ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของ คนแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ภายใต้การปรับเปลี่ยนก็ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและความเชื่อถือศรัทธา รวมทั้งทัศนคติและค่านิยมของความเป็นไทยที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต (2550 ,น.4) กล่าวว่า วัฒนธรรมนั้นอันที่จริงไม่เหมือนกับคำว่าสังคม และอารยธรรม แต่ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญและสลับซับซ้อน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ ต้องเรียนรู้ มีสถานะค่อนข้างคงที่ (Stable) และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (resistance to change) วัฒนธรรม คือพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกันสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อจุดมุ่งหมาย ในการสนับสนุนการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม ซึ่งสุรพงศ์ โสระเสถียร (2533) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันนั้นก็ย่อมจะต้องมีการสืบทอดถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทำให้เกิดการซึมซับทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสังคม และมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นด้วย อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ สังคมมนุษย์ ซึ่งการสื่อสารได้เข้ามามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ และ กระบวนการสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญต่อสังคมหลายประการ อาทิ

- 1.เป็นตัวเชื่อมโยง (Cement) ส่วนต่างๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ อันหนึ่งอันเดียวกัน (coherence)

- 2.ทำให้เกิดการไหลเวียนข่าวสาร ซึ่งประชาชนสามารถเรียนรู้และมีประสบการณ์ทันโลก อันเนื่องมาจากการเป็นสังคมข่าวสาร (Information societies)

3. ช่วยสร้างดุลยภาพของสังคมให้เป็นระบบ การปราศจากระบบการสื่อสารจะทำให้สังคมขาดทิศทาง ตกอยู่ภาวะยุ่งเหยิง (Entropy) จนไม่สามารถปรับตัวได้ (adaptation)

4. สร้างสร้าง สังคม และสนับสนุนระบบอื่นๆของสังคม ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ การเมือง การค้าระหว่างประเทศ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการสื่อสารช่วยทำให้ทุกฝ่ายตระหนักและเข้าใจร่วมกันต่อระบบต่างๆ ข้างต้น

5. ประการสำคัญที่สุด กระบวนการสื่อสารช่วยทำให้มนุษย์ดำรงเผ่าพันธุ์แห่งความเป็นมนุษย์ (Homo-Sapiens) เพราะการสื่อสารอย่างมนุษย์เป็นวิวัฒนาการขั้นสูงสุดของสิ่งมีชีวิตที่เอื้อต่อการดำรงรักษาประวัติศาสตร์และเลยไปถึงเทคโนโลยีในอนาคต

วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ใช้ในการปฏิบัติการจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เมื่อมีความแตกต่างระหว่างชนแต่ละกลุ่ม ก็ย่อมมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพราะ ผู้สร้างวัฒนธรรมคือมนุษย์ และสังคมเกิดขึ้นก็เพราะ มนุษย์ วัฒนธรรมกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่คู่กัน โดยแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมของแต่ละสังคม อาจเหมือนหรือต่างกัน สืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

การส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมไทยมีปรากฏเป็นหลักฐานอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ครั้งสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีการก่อตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2495 มีนโยบายมุ่งเน้นความเป็นชาตินิยมอย่างสูง และอาจถือเป็นยุคของการรณรงค์เรื่องวัฒนธรรมเป็นยุคแรก จากนั้นความผันผวนทางการเมืองทำให้มีการเน้นนโยบายที่แตกต่างกันของผู้นำประเทศเรื่อยมา จนกระทั่งสมัยของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เริ่มเล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมอีกครั้งและได้ก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดูแลรับผิดชอบเรื่องดังกล่าวในปี พ.ศ.2522 จากนั้นงานวัฒนธรรมก็เป็นที่เด่นชัดขึ้น โดยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างชัดเจน รัฐบาลไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 ว่าด้วยโครงสร้างการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ที่ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นและศึกษาเรื่องราวของมรดกศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานวัฒนธรรมไทยควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ และ โบราณสถาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน โดยประสานให้ ประชาชนและเยาวชนมีบทบาทและกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม (สำนักงาน

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537 : 1) นอกจากนี้เจตนารมณ์และแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ มุ่งหวังให้คนไทยรู้ เข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยมีคุณธรรม จริยธรรม อันจะนำ ให้การพัฒนาประเทศมีทิศทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยรัฐบาลมุ่งมั่นให้สถาบันสื่อมวลชน เป็น เสมือนสื่อกลางเผยแพร่ข่าวสาร เชิงบวกและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 ,น.2)

จากนโยบายของรัฐบาล เจตนารมณ์ และแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ สันเคราะห์เป็น ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับสื่อมวลชนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ได้อย่างแท้จริง คือ การใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามและทรงคุณค่าของ ไทยออกไป อย่างกว้างขวาง ทำให้การสื่อสารกับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ลัทธิ กล่าวคือ การสื่อสารเกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เพราะวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของสมาชิกในสังคม ในขณะเดียวกัน การสื่อสารก็เป็นเครื่องมือในการทำให้วัฒนธรรมคงอยู่ได้

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทและอิทธิพลสูง เนื่องจากโทรทัศน์สามารถส่งข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ไปยังผู้ชมจำนวนมากในทุกหนทุกแห่ง ในเวลาอันรวดเร็วโดยพร้อมกัน ทำให้ โทรทัศน์มีอิทธิพลเหนือกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ ในการดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้เป็นอย่างดี จาก การสำรวจเนื้อหาสาระที่ออกอากาศทางส ถานีโทรทัศน์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในปีพุทธศักราช 2545 สื่อโทรทัศน์นำเสนอรายการประเภทบันเทิงร้อยละ 63.26% รายการข่าว ร้อยละ 22.4% รายการเกี่ยวกับการศึกษา 16.25% และรายการธุรกิจโฆษณาไม่เกิน 10% (ทรงยศ บัวเฟื่อน, 2546, น.171)

กาญจนา แก้วเทพ (2544, น.34) กล่าวว่า หากเปรียบเทียบสื่อโทรทัศน์กับสื่อประเภทอื่น จะพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลด้านวัฒนธรรมมากที่สุด เนื่องจากโทรทัศน์กลายเป็นของใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นแหล่งข่าวที่สำคัญที่สุดของประชาชน ซึ่งเท่ากับวัฒนธรรมด้าน ความรู้สึกความคิดและความเข้าใจของคนถูกบรรจุไว้ในเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ โทรทัศน์ยังเป็นแหล่งอบรมบ่มเพาะ มีอิทธิพลในแง่การปลูกฝังความคิด ความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทั้งการสืบทอดรูปแบบของวัฒนธรรม ที่มีอยู่ การสืบทอดระบบค่านิยมของสังคม การส่งเสริมและสร้างเงื่อนไขสำหรับการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรม การดัดแปลงวัฒนธรรมของสังคม และการสร้างใหม่ทางวัฒนธรรม ทำให้สื่อโทรทัศน์มี ผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อกลุ่มผู้ชมที่รับชมรายการต่างๆ จากโทรทัศน์ อรุณ เลิศจรรยารักษ์

(2544, น. 8) กล่าวว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงได้โดยง่าย (Accessibility) มีความรวดเร็ว (Immediacy) และมีความใกล้ชิด (Intimacy)

ปัจจุบันรายการโทรทัศน์ในประเทศไทยมีการพัฒนาเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่คุณภาพการผลิต ความทันสมัย เนื้อหา รวมไปถึงรูปแบบการนำเสนอ ให้รายการโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้รับสาร การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางโทรทัศน์นั้นได้ดำเนินการมาตั้งแต่ยุคบุกเบิก ในสมัยไทยทีวีสีช่อง 4 บางขุนพรหม และต่อเนื่องไปยังช่องอื่นๆ เพื่อให้มวลชนได้เรียนรู้รักษา และอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบต่อไปจนถึงปัจจุบัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น.16)

โดยทั่วไปรายการประเภทส่งเสริมวัฒนธรรมไทย จะประกอบไปด้วยรายการดนตรี รายการศิลปกรรม รายการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย แต่ด้วยความแตกต่างของบุคคลในสังคมย่อมมีผลต่อการเลือกเปิดรับชมรายการตามเนื้อหาที่สื่อมวลชนเสนอ การกำหนดระดับและฐานะทางสังคม ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ อาทิ หน้าที่การงาน การศึกษา รายได้ และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ระดับทางสังคมและระบบฐานะมีอยู่ทุกประเทศในโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ร่ำรวยหรือยากจน แม้แต่ในประเทศที่ยึดถือระบอบคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม ก็มีการแบ่งระดับทางสังคม เช่น ตามตำแหน่งทางสังคม การศึกษา ฯลฯ ซึ่งโครงสร้างของระดับทางสังคมในแต่ละระดับจะมีความแตกต่างกันทางด้านค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรม ความแตกต่างเหล่านี้ ทำให้เกิดหลักการแบ่งส่วนคนในสังคม ออกเป็น 3 ระดับ คือ กลุ่ม ระดับสูง กลุ่มระดับกลาง และกลุ่มระดับล่าง (Kotler and Armstrong, 2001)

การกำหนดระดับทางสังคมและฐานะของบุคคล เป็นการกำหนดกลุ่มของบุคคล โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมถูกแบ่งออกเป็นระดับ เมื่อบุคคลถูกกำหนดให้สังกัดกลุ่มใดก็就会被กำหนดระดับสังคม และสังคมจะกำหนดตำแหน่งของบุคคลภายในระดับทางสังคมด้วย (ชนิตร์สรณ์ ตรีวิทยาภูมิ.2544)

สถานีโทรทัศน์ ทีวีไทย (Thai Public Broadcasting Service) (TPBS or ThaiPBS) เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มุ่งผลิตและเผยแพร่ รายการโทรทัศน์ ประเภทข่าวสาร สารประโยชน์ทางการศึกษา และสาระ บันเทิง ในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยปราศจากอคติทาง การเมือง และผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยยึดถือประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญาและสุขภาวะแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกระดับอายุ ให้เป็นพลเมืองคุณภาพ ตามปณิธานที่ว่า " ไทยพีบีเอส โทรทัศน์สาธารณะของทุกคน เพื่อทุกคน " นั้นหมายถึงการเสนอเนื้อหาและรูปแบบของรายการที่ผู้ชมทุกระดับระดับทางสังคมสามารถรับชมได้ และมีสัดส่วนในกลุ่มผู้ชมที่ทั่วถึงกัน โดยมีรายการประเภทส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ใน

สัดส่วนที่มากกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ และมีการแยกประเภทของรายการ ดังต่อไปนี้ รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสาระบันเทิง รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสาระประโยชน์ และรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสารคดี

ตารางที่ 3.1 แสดงการแบ่งประเภทของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ประเภทของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย		
สารคดี	สาระประโยชน์	สาระบันเทิงสารคดี
1.รายการพันแสงรุ่ง	1.รายการไทยมุง	1.รายการดนตรี กวี ศิลป์
2 รายการพินิจคน	2.รายการรัตนาครบ้านทุ่ง	2.รายการไทยโซว์
3.รายการเสด็จประภาสต้น	3. รายการชุมชนต้นแบบ	3. รายการวิกสยาม
4.รายการ Spirit of Asia	4. รายการความรู้คือประทับใจ	
5. รายการพุทธภูมิสู่สุวรรณภูมิ		

จากตารางแสดงการแบ่งประเภทของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ออกเป็นประเภทละ 3 รายการ ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของรายการ

ผลการศึกษาของ ณพพรต พิมพ์พิพัฒน์ (2551) ทำการศึกษา เรื่อง ความชอบของประชาชนที่มีต่อรายการของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ชมที่รับชมรายการทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ส่วนใหญ่มีหน้าที่การงาน ระดับรายได้และระดับการศึกษาอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ชมระดับสูง แต่ ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้ชมในระดับกลางและระดับล่าง เลือกรับชมแบบเฉพาะเจาะจงบาง รายการเท่านั้นแต่จะไม่เปิดรับชมอย่างสม่ำเสมอเหมือนกับกลุ่มคนในระดับสูง จึงเป็นผลขัดแย้งกับปณิธานของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยที่กล่าวว่า “เป็นทีวีสาธารณะ ” โดยมีรายการประเภทส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ในสัดส่วนที่มากกว่าสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ และมีการแยกประเภทของรายการดังต่อไปนี้ รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสาระบันเทิง รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสาระประโยชน์ และ

รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประเภทสารคดี จากประเด็นดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุและตัวการสำคัญ ที่ทำให้รายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ชมระดับกลางและระดับล่าง จึงนำมาสู่การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมในแต่ละระดับที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยกลุ่มผู้ชมที่รับชมรายการจะมีความแตกต่างกันออกไป ตามรสนิยมหรือระดับและฐานะทางสังคม หากเปรียบเทียบ กับการกำหนดระดับทางสังคมและฐานะของผู้ชมรายการโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยที่เป็นตัวแทนของแต่ละระดับตามปัจจัยที่สังคมกำหนดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสำรวจสัดส่วนแผนผังของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยที่แบ่งตามประเภทรายการ คือ รายการสารคดี รายการสาระบันเทิงและรายการสาระประโยชน์ ที่มีสัดส่วนรองลงมาจากรายการข่าวใน 3 ลำดับรายการรองลงมา (ออนไลน์ : [th.wikipedia.org/wiki / สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย](http://th.wikipedia.org/wiki/สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย)) และมีความสอดคล้องกับตัวแทนของแต่ละระดับ ได้แก่ รายการพินิจนคร ที่เป็นตัวแทนของผู้ชม ระดับสูง รายการวิกสยามเป็นตัวแทนของผู้ชมระดับกลาง และรายการ ภัตตาคารบ้านทุ่งเป็นตัวแทนของผู้ชมระดับล่าง โดยมีรูปแบบรายการดังนี้

รายการพินิจนคร เป็นรายการสารคดีเชิงประวัติศาสตร์ เนื้อหาของรายการนำเสนอเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เช่น โบราณสถาน อนุสรสถาน เป็นต้น และความเป็นมาของสถานที่สำคัญต่างๆ ในประเทศไทย รวมถึงวิถีชีวิตในอดีต เรื่องราวของนครต่างๆ ทั้งเมืองใหญ่และเมืองเล็ก ผ่านวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนที่อยู่บนถนนสายต่างๆ ที่ตัดผ่านทั้ง ชุมชนบ้านเรือน ศาสนสถาน ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ที่หลากหลาย จากอดีตตั้งแต่ก่อสร้างบ้านแปลงเมือง ผ่านกาลเวลามาจนถึงปัจจุบัน ถ่ายทอดออกมาให้เห็นในทุกมุมมอง พร้อมสอดแทรกแง่คิดในการเล่าเรื่องราวสิ่งต่างๆ ทั้งเรื่องของบ้านเรือน อาหาร ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ด้วยข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงแก่นแท้ของเรื่องราวแบบเจาะลึกถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์เอาไว้ ดำเนินรายการโดย นิธิ สมุทรโคจร ออกอากาศวันอังคาร เวลา 21.00 ถึง 21.45

รายการวิกสยาม เป็นรายการสาระบันเทิงที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ วัฒนธรรมร่วมสมัย (Living or Contemporary Cultural) เช่น เรื่องภาษาและวรรณศิลป์ การพูด การอ่าน และการ

เขียน การแสดงออกถึงกิจกรรมการพาท บุคลิกภาพนิสัยใจคอ โครงสร้างทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีต โดยลักษณะการนำเสนอจะออกมา ในรูปแบบของละคร แบ่งเป็นช่วงต่างๆ เช่น ช่วงเรื่องเล่าในอดีต ช่วงละครสอนใจ เป็นต้น และมีผู้ ดำเนินรายการคือ เผ่าทอง ทองเจือ นำเสนอเรื่องราวที่มีในอดีตและได้เปลี่ ยนแปลงไป ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของความหมาย การเขียน และการตีความ ตรีดาว อภัยวงศ์ นำเสนอข่าวในอดีต ภาพ วีดีโอเก่า ภาพยนตร์เก่าจากหอภาพยนตร์แห่งชาติ เล่าเรื่องในอดีตโดยการหยิบเรื่องที่ เป็นกระแส สังคมในยุคนั้นๆ มาเล่าให้ฟังในรูปแบบละคร อีกทั้งยังนำเสนอความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องราวใน อดีต เพื่อให้คนยุคปัจจุบันได้เห็นวิถีคิดและวิถีชีวิตของคนในยุคอดีต ออกอากาศวันเสาร์ เวลา 18.00 ถึง 18.30

รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง เป็นรายการสาระ ประโยชน์ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ วัฒนธรรมร่วมสมัย (Living or Contemporary Cultural) เช่น เรื่องการทำมาหากิน อาชีพ รูปแบบ การดำรงชีพ วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย การผลิตงานศิลปะ รวมถึงที่อยู่อาศัย การ อยู่ร่วมกันในหมู่เครือญาติ ความสัมพันธ์ของชุมชนด้วย เป็นต้น เป็นรายการที่มุ่งส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังค้นหาแหล่งที่มาและวัตถุดิบของอาหารที่มีอยู่ทุกภาค และทุกจังหวัด ของประเทศไทย เพื่อนำมาปรุงอาหารหลากหลายเมนูในแบบฉบับพื้นบ้านและการผสมผสานของ วัตถุดิบจากท้องถิ่นกับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องตลาดนำสูตรอาหารและเครื่องปรุงจากแหล่งธรรมชาติ ตามชนบทด้วยวิถีภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งสามารถผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนจนทำให้ได้อาหาร ชนิดใหม่ขึ้นมา อีกทั้งยังแนะนำวิถี การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยเกษตรกรที่ประสบ ความสำเร็จจากวิถีแห่งเกษตรกรรม เช่น การปลูกสัปรดให้ได้ผลตลอดทั้งปี การขุ ดสระเลี้ยงบัว เป็นต้น ดำเนินรายการโดย จรงค์ศักดิ์ ภัคดี ออกอากาศวันเสาร์ เวลา 17.00 ถึง 17.30

จะเห็นได้ว่า โทรทัศน์ได้ช่วยในการถ่ายทอดมรดกทางสังคม คือ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความ คิดเห็น ความเชื่อ และค่านิยม ในช่วงยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง โดยผู้ชมรายการประเภทส่งเสริม วัฒนธรรมไทยในแต่ละระดับ ถือว่าเป็นตัวกำหนดความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากประเภท ของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ด้วยเหตุและผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษา ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชม แต่ละระดับ ที่มีต่อรายการส่งเสริม วัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เพื่อสะท้อนให้เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านสื่อโทรทัศน์ ให้ได้รับการพัฒนาต่อไป

ปัญหานำการวิจัย

1. ความพึงพอใจที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของผู้ชมแต่ละระดับมีมากน้อยเพียงใด
2. การใช้ประโยชน์จากรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของผู้ชมแต่ละระดับเป็นอย่างไร

ฐานคติ Assumption

1. กลุ่มผู้ชมรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่แตกต่างกัน ต่างก็มีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงความพึงพอใจที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของผู้ชมแต่ละระดับที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
2. เพื่อศึกษาถึงใช้ประโยชน์จากรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของผู้ชมแต่ละระดับที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดรับชมรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ได้แก่ รายการพินิจนคร รายการวิกัสยาม และรายการภัต ตาकारบ้านทุ่ง ที่เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เท่านั้น ดังนั้นผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้จึงไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงกับรายการโทรทัศน์หรือรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอื่นๆ ได้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นในการศึกษาจะเน้นไปที่องค์ประกอบด้านความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมแต่ละระดับในเขตกรุงเทพมหานครที่

มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยแบ่งกลุ่มประชากรในการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ กลุ่มผู้ชมระดับสูง กลุ่มผู้ชมระดับกลาง และกลุ่มผู้ชมระดับล่าง ซึ่งการวิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2552 - 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากการเลือกประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอาจไม่สามารถเป็นตัวแทนความคิดเห็นของประชากรทั้งหมดได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้ จำนวนกลุ่มตัวอย่างถึง 18 คน โดยแบ่งออกเป็นตัวแทนของแต่ละระดับๆ ละ 6 คน เพื่อช่วยเพิ่มความถูกต้องให้กับผลวิจัยและทดแทนข้อด้อยของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์

นิยามศัพท์เฉพาะเชิงปฏิบัติการ

รายการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย หมายถึง ลักษณะรายการโทรทัศน์ ที่มีแนวคิดและหลักการ ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ เพื่อให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจและเกิดการใช้ประโยชน์ จากรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ได้แก่ รายการพินิจนคร รายการวิกสยาม และรายการภัตตาคารบ้านทุ่ง เท่านั้น

ผู้ชมรายการ หมายถึง ประชาชนที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ชมรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย โดยจำแนกลักษณะของผู้ชมรายการออกเป็น 3 ระดับในสังคม คือ ผู้ชมระดับสูง ผู้ชมระดับกลาง และผู้ชมระดับล่าง ที่ชมรายการพินิจนคร รายการวิกสยาม และรายการภัตตาคารบ้านทุ่ง เท่านั้น

ระดับทางสังคม หมายถึง การกำหนดกลุ่มของบุคคลที่ มีความต้องการคล้ายคลึงกัน โดยใช้ประเด็นดังต่อไปนี้เป็นตัวกำหนด ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ และประสพ การณ์ เป็นเกณฑ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมถูกแบ่งออกเป็นระดับ ระดับละหลายกลุ่ม เมื่อบุคคลถูกกำหนดให้สังกัดกลุ่มใดก็จะถูกในในระดับสังคม ขณะเดียวกันสังคมจะกำหนดตำแหน่งของบุคคลภายในระดับทางสังคมด้วย

ผู้ชมระดับสูง หมายถึง กลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ เช่น แพทย์ อาจารย์ เจ้าของกิจการขนาดกลาง และคนระดับบริหารในองค์กรต่างๆ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนมากจะจบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และเป็นมันสมองของสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีมาก มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป เป็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่การงานมั่นคง และได้รับการยอมรับจากสังคม ได้แก่ กรรมการผู้จัดการ บริษัท มาเบลล์กรุ๊ป จำกัด อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีกรุงเทพมหานคร แพทย์ประจำโรงพยาบาลพญาไท 2 ผู้บริหารกลุ่มกระดาษเครื่องบินซีเมนส์ไทย อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้เปิดชมรายการ ฟินจินคร รายการวิทยุสยาม รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ผู้ชมระดับกลาง หมายถึง คนโดยเฉลี่ยในสังคมประกอบด้วยพนักงานที่ไม่ใช่ฝ่ายบริหาร เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก หัวหน้าช่าง และพนักงานออฟฟิศระดับล่าง มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 7,001-40,000 บาท ได้แก่ พนักงานบริษัทโฆษณา สจ๊วต พนักงานบริษัทออร์แกนิก แอร์โฮสเตส พนักงานบริษัท บ๊อบบี้บราวไทยแลนด์ จำกัด และพนักงานบริษัทโตโยต้า ไทยแลนด์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชม รายการฟินจินคร รายการวิทยุสยาม รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ผู้ชมระดับล่าง หมายถึง ผู้ที่มีผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ เป็นกลุ่มคนจนที่มีทักษะความรู้อยู่บ้างและเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างขัดสน มีรายได้น้อย รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท อยู่ในกลุ่มผู้ในแรงงาน มีทักษะความรู้ทางด้านวิชาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ ได้แก่ แม่ค้าตลาดสด แม่บ้านทำความสะอาด ช่างเสริมสวย แม่ครัวทำอาหาร และรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชมรายการฟินจินคร รายการวิทยุสยาม รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปได้ในเชิงประเมินค่าว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบ หรือ ความรู้สึกพอใจ เฉยๆ และไม่พึงพอใจ ต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ได้แก่ รายการฟินจินคร รายการวิทยุสยาม และรายการภัตตาหารบ้านทุ่ง

การใช้ประโยชน์ผ่านสื่อของผู้ชมรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย หมายถึง ความต้องการการตอบสนองประโยชน์ของผู้ชม ในการรับชมรายการโทรทัศน์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย คือ สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถให้รายการเป็นเพื่อนคลายเหงา สามารถนำเรื่องราวไปใช้เป็นหัวข้อสนทนากับผู้อื่น สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากรายการมาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้ตอบสนองความสนใจของตนเอง ทำให้รู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้เกิด

ความคิดสร้างสรรค์ จากรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ได้แก่ รายการพินิจนคร รายการวิกสยาม และรายการภัตตาคารบ้านทุ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการผลิตรายการให้มีรูปแบบและเนื้อหารายการสอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมแต่ละระดับ
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการตัดสินใจกำหนดนโยบายเพื่อการผลิตรายการด้านส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่มีประโยชน์สูงสุดต่อสังคม
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มากำหนดนโยบายของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยในการคงรายการประเภทส่งเสริมวัฒนธรรมไทยไว้ และต้องมีรายการที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยที่หลากหลายขึ้น